

5. Case of Cyprus v. Turkey (Application no. 25781/94) : judgment : 10 May 2001 // European Court of Human Rights : офіц. сайт. URL:<http://hudoc.echr.coe.int/rus?i=001-59454> (дата звернення: 01.04.2019).

6. Case of Mozer v. the Republic of Moldova and Russia (Application no. 11138/10) : judgment : 23 February 2016 // European Court of Human Rights : офіц. сайт. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/rus?i=001-168541> (дата звернення: 01.04.2019).

7. Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях : закон України від 18.01.2018 № 2268-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 10. Ст. 54.

Одержано 15.04.2019

УДК 347.626.2

Лариса Вікторівна ЄНІНА,

*аспірант кафедри цивільного права та процесу факультету № 6
Харківського національного університету внутрішніх справ*

ТВАРИНИ ЯК ОБ'ЄКТ ШЛЮБНОГО ДОГОВОРУ

Сімейним кодексом України, зокрема ч. 1, 2 ст. 93, встановлено, що шлюбним договором регулюються майнові відносини між подружжям, визначаються їхні майнові права та обов'язки, зокрема і як батьків. Водночас слід сказати, що не всі майнові відносини подружжя можливо врегулювати за допомогою шлюбного договору. Цікавим видається питання про віднесення тварин, як особливого об'єкта цивільних прав за ч. 1 ст. 180 Цивільного кодексу України, до предмету регулювання шлюбним договором.

Тварина, як об'єкт права власності, характеризується сукупністю відповідних ознак що дозволяють виокремити її серед усіх інших об'єктів права власності. Таки ознаки можна умовно розподілити на: 1) загальні, які притаманні тварині нарівні з усіма іншими об'єктами правами; 2) спеціальні, які є унікальними ознаками, що притаманні виключно такому об'єкту права власності як тварина. До загальних ознак можна віднести матеріальність, цінність, відповідність вартісному еквіваленту та оборотоздатність. До спеціальних ознак відноситься біологічна відтворюваність та одухотвореність. Вказаний перелік ознак не є вичерпним, оскільки й досі є об'єктом дослідження науковців. Враховуючи, що об'єктом нашого дослідження в рамках цього підрозділу є саме об'єкти шлюбного договору, автор не вбачає за необхідне приділяти значну увагу аналізу ознакам тварин як речей та зупиняється на запропонованій вище класифікації.

Автор погоджується з рядом науковців, які відносять тварин до об'єктів права власності, проте надаючи їм особливий статус та не прирівнює до речей. Так, З. В. Ромовська, характеризуючи об'єкти права власності, зазначає, що, оскільки право власності є правом речовим, його об'єктами виступають тільки

речі і тварини, тобто предмети матеріального світу, з приводу яких можуть виникати цивільні права та обов'язки.

Такої ж думки О. А. Устименко, яка зазначає, що, незважаючи на сукупність ознак, притаманних речі й одночасно характерних для тварини, остання все ж не є річчю в юридичному сенсі цього слова, оскільки має ознаки, яким річ не може відповідати. Під такою ознакою дослідниця має на увазі одухотвореність, тобто наявність духу або життя, тварини, яка визначила особливий характер правового регулювання її як об'єкта цивільних прав і зробила неможливим проставлення знаку рівності між дефініціями «тварина» і «річ».

Отже, якщо тварина є особливим самостійним об'єктом цивільних прав, на який поширюється правовий режим речі, то власник тварини здійснюючи своє право власності наділений правомочностями володіння, користування та розпорядження твариною. Відповідно й, як і будь-яке інше майно, тварини можуть виступати об'єктом спільної сумісної власності та підлягають поділу у випадку розірвання шлюбу.

Питання припинення спільної сумісної власності на тварину у зв'язку з поділом спільного сумісного майна подружжя вже розглядалися на практиці.

Так, у жовтні 2017 року суспільний резонанс викликало рішення Соснівського районного суду міста Черкаси від 17 травня 2017 року у справі № 712/2218/17 про поділ спільного майна подружжя, згідно з яким суд вирішив «у порядку поділу спільного майна подружжя визнати за Особа_2 право власності на 1/2 ідеальну частину суки породи йоркширський тер'єр на ім'я Abigal de Pule, 4 серпня 2012 року народження, тавро № 232171 та визнати за Особа_1 право власності на 1/2 ідеальну частину суки породи йоркширський тер'єр на ім'я Abigal de Pule, 4 серпня 2012 року народження, чіп № 232171».

Очевидно, обурення у суспільстві викликало саме формулювання резолютивної частини рішення «визнати право власності на 1/2 ідеальну частину собаки», адже невідомо, яка із частин собаки є ідеальною і як юридично можливо визнати право власності тільки на частину тварини? Зрозуміло, що в цьому випадку могло йтися тільки про частку в праві власності на тварину. Мотивуючи це рішення, суд вказав, що йоркширський тер'єр є спільним неподільним майном, щодо вартості якого сторони не можуть дійти згоди, і послався на постанову Пленуму Верховного Суду України (далі – ВСУ) від 21 грудня 2007 року № 11 «Про практику застосування судами законодавства при розгляді справ про право на шлюб, розірвання шлюбу, визнання його недійсним та поділ спільного майна подружжя», де вказано, що «вирішуючи питання про поділ майна, що є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя, зокрема неподільної речі, суди мають застосовувати положення ч. 4, 5 ст. 71 СК щодо обов'язкової згоди одного з подружжя на отримання грошової компенсації та попереднього внесення другим із подружжя відповідної грошової суми на депозитний рахунок суду. За відсутності такої згоди присудження грошової компенсації може мати місце з підстав, передбачених ст. 365 ЦК, за умови

звернення подружжя (одного з них) до суду з таким позовом (ст. 11 ЦК) та попереднього внесення на депозитний рахунок суду відповідної грошової суми. У разі коли жоден із подружжя не вчинив таких дій, а неподільні речі не можуть бути реально поділені між ними відповідно до їх часток, суд визнає ідеальні частки подружжя в цьому майні без його реального поділу і залишає майно у їх спільній частковій власності». Проте постанови Пленуму ВСУ з питань застосування законодавства – це не нормативно-правові акти, а різновид офіційних роз'яснень чинного законодавства, які не мають формально обов'язкової сили, отже не мають жодного пріоритету перед нормами ЦК та СК України.

Цікавою є й міжнародна практика, що стосується поділу тварин. Так, наприклад за новим законом, що почне діяти в Каліфорнії в 2019-му, домашніх тварин у справах про розлучення розглядатимуть як людей, а не як майно. При ухваленні рішення, з ким має жити тварина після розлучення, судді враховуватимуть, що найкраще в її інтересах. При цьому вони опиратимуться на такі фактори, як те, хто вигулює, годує та грається з твариною. Закон застосовується не лише до собак, а й до будь-яких інших тварин, які живуть у домі господарів. Національне дослідження Американської академії шлюбних юристів 2014 року виявило, що більшість юридичних суперечок за опіку над твариною – 88 % – стосувалася собак, тоді як кішки були джерелом сварки у 5 % випадків, а коні – в 1 %. Решта 6 % були перелічені як «інші» і включали ігуану, пітона та 130-фунтову черепаху».

Так, наприклад, відповідно до положень законодавства Швейцарії, суд має враховувати інтереси домашньої тварини у разі розлучення подружжя і вправі залишити її з особою, яка здатна гарантувати їй краще утримання і піклування. Оскільки будь-яка тварина – істота біологічна, власник має забезпечити її усім необхідним для існування. При цьому він піклується про забезпечення умов її утримання, враховуючи видову приналежність тварини, особливості її утримання (температурний режим, вологість повітря, освітлення, спеціальне місце утримання тощо), її екологічні та природні потреби. Утримання тварини потребує постійної участі людини.

Таким чином, слід дійти до висновку, що тварини беззаперечно можуть виступати об'єктом шлюбного договору, та з огляду на неузгодженість практичних питань їх поділу при розірванні шлюбу, доцільніше б було включати їх до шлюбного договору аби уникнути відповідних спорів.

Одержано 10.04.2019